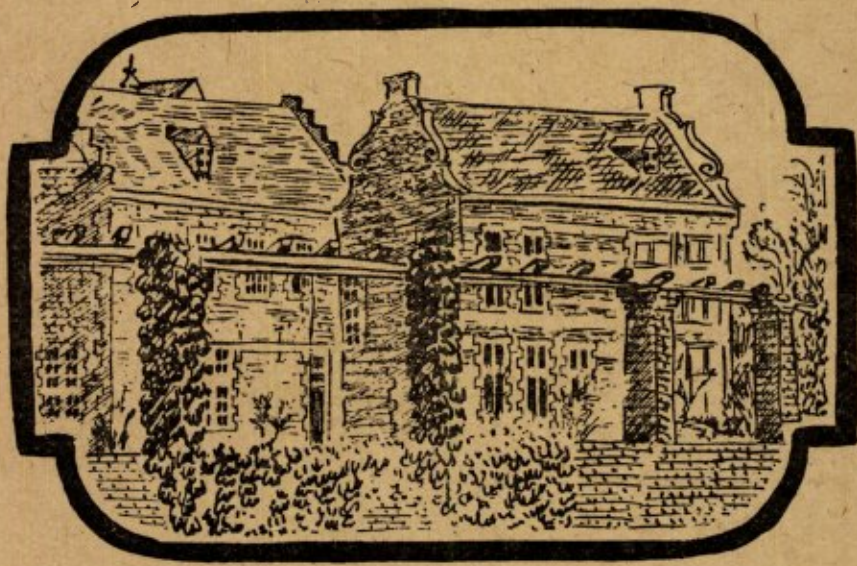

NATUUR- HISTORISCH MAANDBLAD

ORGAAN VAN HET
NATUURHISTORISCH
GENOOTSCHAP IN LIMBURG

NATUURHISTORISCH MAANDBLAD.

Redactie: Rector Jos. Cremers, Huize Niethuysen, Wijnandsrade; R. Geurts, Echt; Dr. W. Minis-van de Geyn, Bonnefantien 5, Maastricht en C. Willemse, arts te Eygelshoven.

Alle correspondentie betreffende redactie en administratie te zenden aan Dr. W. Minis-van de Geyn, Natuurhistorisch Museum, Bosquetplein 7, Maastricht, tel. K. 4400, 4174.

Het Maandblad wordt aan alle leden van het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg gratis toegezonden. Prijs voor niet-leden f 6.00 per jaar, afzonderlijke nummers voor niet-leden 50 cent, voor leden 30 cent. Auteursrechten voorbehouden.

NATUURHIST. GENOOTSCHAP IN LIMBURG.

Adres Voorzitter: Rector Jos. Cremers, Huize Niethuysen, Wijnandsrade, tel. K. 4447, 298.

Adres Secretaris: Drs. R. Kofman, Jekerweg 87 a, Maastricht.

Adres Penningmeester: P. Wassenberg, Hertogsingel 87 a, Maastricht.

Jaarl. Contributie Natuurhistorisch Genootschap ad f 3.50 te voldoen op postgiro 125366 t.n.v. Natuurhistorisch Genootschap, Maastricht.

VRIENDELIJK VERZOEK.

De penningmeester van het Natuurhistorisch Genootschap zal het op prijs stellen indien de leden ten spoedigste de contributie over 1949 ad f 3.50 willen overmaken; hetzij op giro-no. 125366 ten name van het Natuurhistorisch Genootschap te Maastricht, hetzij per postwissel aan de heer P. Wassenberg, penningmeester N.H.G., Hertogsingel 87 a, Maastricht. Na 15 Febr. 1949 wordt een quitantie aangeboden, verhoogd met incassokosten.

ATTENTIE

Verschenen is:

Publicaties van het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg. Reeks I, 1948.

Inhoud:

- J. J. Barkman
Bryologische zwerftochten door Nederland. II Zuid-Limburg.
- P. A. Hens
Avifauna van de Nederlandse Provincie Limburg, benevens ene vergelijking met die der aangrenzende gebieden; 3de aanvulling.
- C. Willemse
Notes on the neotropical subfamily Paulininae (Coeloptera, Orthoptera, Acridioidea).

Verkrijgbaar aan het Natuurhistorisch Museum te Maastricht. Prijs voor leden f 2.—, voor niet-leden f 3.50. Overdrukken van de Avifauna, 3de aanvulling, zijn ook afzonderlijk verkrijgbaar tegen resp. f 1.75 en 3.25.

GOFFIN-DRUK

KWALITEITS-WERK

WIJ DRUKKEN OOK DIT BLAD.

C.V. DRUKKERIJ $\frac{1}{11}$ CL. GOFFIN
NIEUWSTRAAT 9 - TEL. 2121 - MAASTRICHT

Natuurhistorisch Maandblad

Orgaan van het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg

INHOUD: Ons blad komt weer iedere maand uit, p. 1. — Aankondiging van de Maandvergaderingen, p. 1. — Nieuwe leden, p. 1. — Voor de jeugdleden, p. 1. — Uit eigen kring, p. 2. — Verslagen van de Maandvergaderingen, p. 2. — Lijst van instituten, waarmee het Natuurhistorisch Genootschap ruilverkeer onderhoudt, p. 6. — K. Stevens. Vogelwaarnemingen in 1946—1948, p. 7.

ONS BLAD KOMT WEER IEDERE MAAND UIT.

Met ingang van deze jaargang zal ons „Maandblad”, na een periode waarin het noodgedwongen slechts twee-maandelijks kon uitkomen, zijn naam weer eer aandoen. De vergaderingen en excursies zullen weer elke maand aangekondigd worden, hetgeen ongetwijfeld aan het verenigingsleven zeer ten goede zal komen. In nog grotere mate hopen wij dit te bereiken door onze rubriek „uit eigen kring” en door geregelde vermelding van Genootschapsaangelegenheden en publicaties over museumcollecties en bibliotheek. In dit nummer maken wij hiermee een begin door het geven van een overzicht van de instituten, waarmee het Natuurhistorisch Genootschap in ruilverkeer staat.

* * *

Tengevolge van het beperkte papiercontingent is onze huidige voorraad maandbladen, vooral die van de jaargangen 1940—1948, nagenoeg uitgeput. Voor het aangaan van ruilverkeer en het completeren van series van enige buitenlandse instituten zouden wij nog gaarne de beschikking hebben over enige oude jaargangen. Hiertoe doen wij een beroep op onze leden. Zij, die ons een of meer jaargangen willen afstaan, zullen ons daarmee een grote dienst bewijzen. Leden uit Maastricht en omgeving behoeven slechts het Museum op te bellen (K 4400—4174) en de tijdschriften zullen aan huis worden afgehaald. Port-onkosten zullen gaarne vergoed worden.

AANKONDIGING VAN DE MAANDVERGADERINGEN

te Maastricht op *Woensdag 2 Februari*
om 6 uur n.m. in het Museum.

te Heerlen op *Woensdag 9 Februari* om
7 uur n.m. in de R.K.H.B.S.

NIEUWE LEDEN.

W. L. Leclercq, Tuinwijklaan 13, Heerlen.
Mej. M. Heslenfeld, Akerstraat N., Treebeek.
Mej. Miets Aalberts, Bergstraat 19, Heerlen.
P. Brans, Observantenweg 29, Maastricht.

VOOR DE JEUGDLEDEN.

Vergadering op *Woensdag 9 Februari* a.s.
om 6 uur in het Museum. De heer W. A. C.
Zwanikken zal spreken over boerderij-
typen.

Op *Zondag 29 Januari* a.s. zal er een excursie
gemaakt worden o.l.v. de heer L. P a p i n g
naar de forellenkwekerij te Gulpen.

Vertrek station met de L.T.M.-bus om half 2.

Op *Zondag 20 Februari* a.s. zal er een wandeling
gemaakt worden langs de Maas naar
Eysden o.l.v. de heer O n s t e n k.

Vertrek te Maastricht op het Cörversplein
bij de St. Servatiusbrug om 2 uur. Vertrek uit
Eysden met de bus van 17.55 u.

Eventuele kijkers meenemen!

UIT EIGEN KRING.

Op 10 Jan. j.l. bereikte Mgr. Dr. P. J. M. van Gils de 80-jarige leeftijd. Ofschoon de werkzaamheden van ons Genootschap niet binnen zijn directe gezichtskring vallen, nam Mgr. van Gils toch vaak aan onze vergaderingen deel en wist dan steeds de besprekingen op de hem eigen wijze te verlevendigen.

Een vredige levensavond zij hem toegewenst.

Op 6 Nov. 1948 overleed vrij onverwacht te Didam de heer L. H. Scholten, hoofd van de R. K. Jongensschool te Lobith.

Als entomoloog had de heer Scholten door zijn kennis van de regionale vlinderfauna van de Lijmers een uitstekende naam in den lande verworven. Zijn uitgebreide collectie werd veelvuldig door specialisten geraadpleegd.

Toen hij zich ruim tien jaar geleden ging beperken tot het verzamelen en bestuderen van uitsluitend macrolepidoptera, heeft hij zijn mooie collectie microlepidoptera aan ons Museum geschonken, zulks op aanraden van het toenmalige Bestuur van de Entomologische Vereniging.

Te Nijmegen overleed de bekende bioloog Pater Dr. L. Peeters S. J. op 75-jarige leeftijd. Vanaf de dag der oprichting van het Natuurhistorisch Genootschap in 1911 was Pater Peeters niet alleen lid, maar gaf hij ook meerdere malen blijk van zijn daadwerkelijke belangstelling.

Onze leden Prof. Dr. A. Raigner S.J., Hoogleraar aan de Leuvense Universiteit en diens leerling, de heer J. van Boven, biol. cand. zijn 4 Jan. j.l. voor anderhalf jaar naar de Congo vertrokken, teneinde in opdracht van de Belgische regering aldaar onderzoekingen te verrichten op myrmecologisch gebied.

Door het Comité Eerbetoon Nagedachtenis Dr. Jac. P. Thijsse zal een gedeelte van de rente van het Dr. Jac. P. Thijsse-fonds besteed worden aan de plaatsing van een gedenksteen in het geboortehuis van Dr. Jac. P. Thijsse te Maastricht, in samenwerking met ons Genootschap.

VERSLAGEN VAN DE MAANDVERGADERINGEN

te Maastricht, op Woensdag 5 Jan. 1949.

Aanwezig de dames: van der Mijll Dekker, Minis-van de Geyn, Schaaf, Muskens, Kooyman, Bels-Koning, en de heren: van Rummen, Willemse, Kruytzer, pater Munsters, pater van Summeren, Gozé, Poot, Jaspers, van Sonderen, Onstenk, Rijk, Maessen, Geurts, Mommers, Bels, Panhuysen, Br. Laurentius, Stevens, Otten, Plas, Wassenberg, Leysen, Meens, Bergholtz, Hens, Gytenbeek, Brans, Batta, Paping, Bouchoms, Ballieux, Crijns, van Noorden, Grégoire, Nijst, Wijsen, van de Ven, Beaulen, Sanders, Bakker.

De waarnemend voorzitter, de heer van Rummelen, wil op deze eerste vergadering in 1949 gaarne de gelegenheid aangrijpen om de leden een zalig nieuwjaar toe te wensen en in het bijzonder betreft hij in zijn wensen de bestuursleden Rector Cremers, dokter Beckers en de heer Grossier, die om gezondheidsredenen niet aanwezig kunnen zijn.

De heer Stevens begint met de volgende mededeling: een mantelmeeuw in jeugdkleed heeft zich op 21 December 1948 te Nuth (L.) doodgevolgen tegen een locomotief. De heer van der Horst te Maastricht, machinist bij de Nederlandse Spoorwegen, stelde de vogel welwillend ter beschikking van ons Museum.

De heer Kruytzer krijgt dan het woord: „U herinnert zich wellicht nog het geval van de goudvis met drie staartvinnen, door pater H. Schmitz meegebracht op de vergadering van 6 Oct. (Natuurh. Maandbl. Jrg. 37, 1948, blz. 72). Pater Schmitz en ik waren van mening, dat de bovenste vin de bovenhelft van de normale staartvin vertegenwoordigde, terwijl de onderste vin verdubbeld was. Een verklaring van dit geval konden we niet geven.

Enige tijd geleden bracht mij de heer van Sonderen een boekje: „Die Krankheiten der Aquarienfische und ihre Bekämpfung“ van Dr. Roth uit Zürich (Uitg.: Franckh'sche Verlags-handlung, Stuttgart 1922). In een artikel: „Die Missbildungen der Karausche“ (Carassius vulgaris Nilss., de steenkarper) geeft Dr. Roth aan de hand van de onderzoekingen van Prof. Tornier de verklaring van bovengenoemd verschijnsel en bevestigt daardoor ons vermoeden omtrent de verdubbeling van de onderste helft.

Alvorens Dr. Roth aan het woord te laten, wil ik eerst nog het volgende vertellen. De staartvin is een huidplooi, waardoor de staart verbreed wordt en die bij de beenvissen gesteund wordt door benige vinstralen, die onmiddellijk aansluiten aan de doornuitsteeksels van de wervelkolom. Ze bestaat uit een dorsale en een ventrale helft. De „Anlage” van de vinstralen — en dit is belangrijk — is dubbel. Beide Anlagen versmelten tijdens de embryonale ontwikkeling tot één vinstraal.

Laten we nu Dr. Roth aan het woord: „Er is wel haast geen enkel dier, dat zoveel neiging heeft tot het maken van misvormingen als wel de steenkarper, en dan natuurlijk ook de daarmee verwante goudvis, die volgens Prof. Tornier ontstaan is uit de steenkarper. De oorzaak van de misvormingen is de z.g. protoplasmazwakte of plasmamiosis, die bestaat in een onvoldoend weerstandsvermogen van het protoplasma. Het protoplasma van de cellen, die aan dit euvel lijden — en dat zijn vooral de cellen van het dooierrijke gedeelte van het embryo — hebben de neiging veel water op te nemen. Een gedeelte van de dooier krijgt te veel water en wordt daardoor ongeschikt voor de voeding. Het embryo gaat dus aan ondervoeding lijden. Een verder gevolg is een zekere starheid in de bewegingen, die het ontstaan van misvormingen in de hand werkt. Wanneer nu de dooierzwellings — gevolg van het teveel aan water — juist plaats vindt in het gebied van de staartvin, dan schuift zich dit dooiergedeelte tussen de Anlagen van de dorsale en ventrale helft van de staartvin en is zodoende de oorzaak van de verdubbeling van de staartvin”.

In ons geval is de splitsing nog verder gegaan, doordat ook het ventrale gedeelte van de staartvin in tweeën gesplitst is, hetgeen mogelijk is door de dubbele Anlage van de vinstralen.

Of bovengenoemde verklaring de juiste is, zou ik niet willen uitmaken. Het lijkt mij een redelijke verklaring. In alle geval is het aan Prof. Tornier gelukt door opzettelijke beschadiging van het ei — met gevolg protoplasmazwakte en dooierzwellings als gevolg van het binnendringen van het water — misvormingen te bewerken bij de axolotl, en nu is hij van mening, dat ongunstige levensomstandigheden, zoals b.v. gebrek aan licht, zuurstof en doelmatige voeding, ook protoplasmazwakte kunnen veroorzaken en dat de vaak optredende mis-

vormingen bij bepaalde gekweekte vissen hieraan zijn toe te schrijven”.

Vervolgens leest Dr. Kruytzer een schrijven voor van de heer Schoenmakers: Naar aanleiding van de mededeling van dr. Kruytzer op de Decembervergadering betreffende het schieten van een bruine kraai door een jager te Maasbree kon ik nog het volgende achterhalen: De heer de Reuver, hoofdcontroleur Vogelwet 1936 bezocht de heer Bouten, praeparateur te Venlo, alwaar de vogel geprepareerd werd en beschrijft de kraai als volgt: De vleugels zijn met uitzondering van de kleine vleugeldekveren beige of vuil-zalmkleurig, de staart is lichtbruin, de rest van het gevederte is sepia-bruin, terwijl snavel en poten eveneens bruin gekleurd zijn. Volgens de praeparateur was de vogel zeer mager.

Het is zonder twijfel een kraai, de verwarring met de notenkraker ontstond door een onjuistheid in het krantenbericht. Men sprak daarin n.l. van wit op de vleugels en dit heeft dat exemplaar beslist niet. Tot zover de heer Schoenmakers.

Na ontvangst van deze mededeling heeft de conservator zich onmiddellijk in verbinding gesteld met de eigenaar van de bruine kraai, in de hoop, deze voor ons museum te verwerven.

Pater Munsters komt nog eens terug op het merken van trekvlinders:

In het Maandblad van 31 October 1947 (blz. 70) zijn enige wensen naar voren gebracht betreffende het waarnemen van trekvlinders. Voor de heer Lempke te Amsterdam was dit aanleiding tot het opstellen van enkele wenken, die aan de waarnemerskaart voor 1948 werden toegevoegd. Een van de voornaamste punten betrof het merken der vlinders, dat zeer belangrijk kan worden voor het onderzoek van de vlindertrek niet alleen, maar zelfs voor alle biologische vlinderstudie, evenzeer als het ringen op ornithologisch gebied, wanneer het slechts op ruime schaal en systematisch beoefend wordt. Het lijkt ons daarom nuttig tegen de komende lente nog eens speciaal de aandacht ervoor te vragen van onze Limburgse lepidopterologen.

In Amerika, Engeland, Denemarken, Zwitserland en elders vond dit merken reeds beoefening. Er bestaan zelfs plannen om vliegtuigen in te schakelen en grotere zwermen vlinders daarmee te bestuiven, terwijl men door pers en radio eenieders medewerking voor de waarneming wil in-

roepen. Doch dit mag ons zeker het meer individueel merken niet doen onderschatten, te meer omdat zeer veel vlinders zich nu eenmaal niet massaal samenvoegen en verplaatsen. Sommigen volgen als methode tot merken: gaten te ponsen in de vlindervleugel, doch de beste en meest eenvoudige methode lijkt ons nog altijd het merken met in spiritus opgeloste schellak, waarin men een kleurstof gemengd heeft.

Met spanning zien we het verslag van het afgelopen jaar tegemoet. Het was een eerste begin en het jaar was niet bijster gunstig vanwege de koude zomer. De oranje-lucervlinder (*edusa, croceus*) werd door mij helemaal niet gezien en van de meekrapvlinder (*stellatarum*) zag ik slechts één exemplaar. Een veertigtal dagvlinders werden door mij gemerkt. Het, waren *hyale, cardui, atalanta* en vooral *lathonia*.

Met de kleine parelmoervlinder (*Argynnis lathonia* L.), die dit jaar veel spaarzamer was dan het vorig jaar, werd een speciale proef genomen van 24 September tot 13 October. Op steeds hetzelfde terrein werden na de middag alle exemplaren gevangen, meegenomen naar huis, gemerkt en weer op dezelfde plaats teruggezet. Werd de eerste keer om twee uur controle gehouden, dan bleken telkens bij een controle om half vier weer nieuwe exemplaren te zijn aangekomen.

Tijdens genoemde periode werden van 24-28 Sept. 18 ex. waargenomen, waarvan er 13 werden gemerkt. Slechts twee ex. werden op volgende dagen terug gezien, waarvan één op twee achtereenvolgende dagen. Van 29 Sept. tot 1 Oct. was het donker weer en werden geen trekters gezien. Op 2 en 3 October werden weer een drietal ex. waargenomen en gemerkt. Daarop volgde een tweede donkere en regenachtige periode zonder waarnemingen. Op 7 Oct. werd weer 1 ex. waargenomen en wel hetzelfde dat op 3 October gemerkt was. De volgende dagen tot 13 October waren weer zonniger en er werden opnieuw een twaalfstal ex. waargenomen, waarvan er slechts twee eenmaal op de eerstvolgende dag terugkeerden.

Uit bovenstaande gegevens, hoe bescheiden ook, blijkt nochtans de trek van *lathonia* zeer tastbaar. De feiten illustreren bovendien onze mening, dat die trek niet tot het voorjaar beperkt blijft, doch zich tot de late herfst uitstrekt. Om deze tijd van het jaar werd die trek slechts geconstateerd in de middaguren. Wijl

bovendien op de donkere dagen, die trek blijkbaar afwezig was, menen we dat er tevens uit blijkt, dat zon en warmte de grote voorwaarden zijn voor de trek. Waarheen trokken onze parelmoervlinders? Eén man is niet bij machte dit vraagstuk op te lossen. Misschien mogen we dat van een ruime samenwerking verwachten. Om deze te verkrijgen werd dit woord gesproken, dat wellicht te ver gaat in zijn conclusies; doch zeer verrassend is het, reeds te constateren dat men dagelijks een andere vlinderwereld voor zich ziet!

Naar aanleiding van het gesprokene merkt Majoor Rijk, dat zich in de trekvlinderwaarnemen zeer veel onzekerheden voordoen, waardoor voorzichtigheid ten aanzien van de conclusies geboden is. Spreker geeft dit gaarne toe. Enkel het feit dat men elke dag voor andere vlinders staat, is onloochenbaar. De andere punten duiden alleen problemen aan, die slechts door massale waarneming afdoende kunnen worden opgelost. Dan stelt Majoor Rijk de vraag in welke richting de vlinders zich bewegen. Spreker antwoordt, dat slechts noord-oost-richting is waargenomen, doch dergelijke richtingbepaling is in ons vlakke land zeer moeilijk. In Zwitserland, waar de vlinders zich door diepe dalen tussen hoge bergkammen voortbewegen, levert dat veel minder moeilijkheden. Slechts vangsten van gemerkte ex. zullen hier uiteindelijk kunnen beslissen.

Pater Munsters besluit met de volgende mededeling: Op Zondag 10 Oct. ving ik te Stein *Zygaena filipendulae* L. Het was een wijfje, een geheel vers ex. De gewone vliegtijd van deze vlinder is begin Juni tot half Aug. Hij komt slechts in één generatie voor. Hebben we in ons geval met een 2e generatie te doen? Dat is inderdaad mogelijk, doch bij de eigenaardige biologische verhoudingen dezer soort valt dit niet met zekerheid te zeggen. Feit is, dat deze vlinder zeer ongelijkmatig ontwikkelt: dat sommige rupsen hetzelfde jaar nog tot vlinder worden; dat andere één of tweemaal, of misschien nog meermalen overwinteren. Bij deze verhoudingen kan het alleen maar verwonderden, dat in onze Nederlandse literatuur zulk een beperkte vliegtijd (5 Juni tot 20 Aug.) wordt aangegeven.

De heer C. Willemse vertelt een en ander over vergiftigingen bij het eten van inktzwammen. Er zijn twee soorten van inktzwammen.

De kale inktzwam (*Coprinus atramentarius* Fries en Bulliard) en de geschubde inktzwam (*Coprinus comatus* Fries en Müller). Van deze twee is de eerste onder bepaalde omstandigheden voor gepraedisponeerde personen vergiftig. Wanneer zulk een persoon deze soort nuttigt en tegelijkertijd of korte tijd daarna alcoholische dranken gebruikt, ontstaan de volgende verschijnselen. Hyperaemie tot rood-violette verkleuring van de huid van voorhoofd en hals en een gevoel van hitte en spanning in het hoofd. De hyperaemie breidt zich naar beneden uit over borst en armen, terwijl tevens hartkloppingen en een versnelde pols tot 140 per minuut optreedt, soms ook nog een droge mond, kortademigheid en angstgevoel. Zelden braken. Na enige uren verdwijnen de verschijnselen, maar kunnen na alcoholgebruik ook enige dagen later zich herhalen. Zonder alcoholgebruik komen deze verschijnselen niet voor. De stof, die deze verschijnselen veroorzaakt, is niet bekend. Het is mogelijk, dat het een kalkstikstof (calcium cyaanamide) is.

Gevaarlijk zijn de vergiftigingen nooit gebleken en een speciale behandeling is niet nodig.

Na deze beschouwing vertelt de heer Bels over zijn reis naar Denemarken, alwaar hij een studie maakte over de champignonenteelt.

De champignonenteelt, die vrijwel uitsluitend plaats vindt in kassen, wordt aldaar druk beoefend. De opbrengst ligt hoger dan hier in Nederland. De afname per inwoner per jaar is 175 gram in Denemarken tegen 17 gram in ons land. Wel staat hier tegenover, dat de champignons in Denemarken goedkoper zijn dan hier. De verkoop geschiedt meestal via de veilingen; de champignons zitten keurig verpakt in doosjes en zijn in de etalages mooi om aan te zien.

Ook werd een bezoek gebracht aan de Deense champignonspecialist Dr. C. Treschow die thans bedrijfsleider is van een penicillinefabriek. Enige zijner publicaties o.a. *Nutrition of the Cultivated Mushroom*, Dansk Botanisk Arkiv Bd. 11 no. 6, 1944, en *Champignon og deres dyrkning*, Danmarks Haver Bd II, 1945, circuleren onder de aanwezigen.

Ook de recente werken van Prof. Hother Paludan: *Dyrkning of Champignon*, 1947 en Wm. Christensen, *Champignon dyrkning*, 1948, worden ter inzage rondgegeven.

Het champignonbroed dat Denemarken uitvoert, wordt op een Rijkslaboratorium gekeurd

op infectie. Voor de bestrijding van vliegen, die de champignons aanvreten, heeft men aanvankelijk succes gehad met D.D.T.-bespuiting; thans heeft men resistente vliegen geconstateerd en zal men naar een ander bestrijdingsmiddel moeten uitzien.

Behalve over de champignonenteelt heeft de heer Bels ook nog allerlei wetenswaardigheden verteld over zijn bezoek aan het aquarium in Charlottenlund en aan het Nationale Museum te Kopenhagen, waar de barnsteen te bewonderen viel.

De vele zalmen op de vismarkt in laatstgenoemde plaats trokken ook erg de aandacht.

De vergadering dankt de heer Bels met een hartelijk applaus.

Tot slot volgen nog enkele aanvullingen op het artikel over varensoorten in het krijtland van de heer van de Ven (zie *Natuurh. Maandblad*, Jrg. 37, 1948, p. 65).

Mr. van Wijk te Haarlem vond in 1946 de addertong in het Bovenste Bos te Epen, — volgens schriftelijke mededeling aan Mevr. Minis — zodat deze soort gelukkig nog niet uit het krijtland verdwenen is.

De heer van Noorden zegt dat hij dit jaar de eikvaren te Bemelen heeft gevonden; de heer Geurts ten laatste informeert of *Ceterach* nog bekend is uit Wittem, waar de planten 15 jaar geleden in dichte groepen op een muur voorkwamen.

te Heerlen, op Woensdag 12 Jan. 1949.

Aanwezig de heren: van Rummelen, Terhal, Coonen, van Loo, Willemse, Dijkstra, Br. Nemesius, Swanink, Br. Arnoud, Bruna en Vijgen.

De heer van Rummelen opent de vergadering met een „zalig nieuwjaar” voor 1949. Vanuit deze vergadering wil hij Mgr. Dr. van Gils de hartelijke gelukwensen doen toekomen, ter gelegenheid van diens 80ste verjaardag.

De heer van Loo vertoont enkele fasciaties en bloemen van thans reeds bloeiende planten uit de botanische tuin van Terwinselen.

Br. Arnoud deelt mede, dat hij op 28 Dec. l.l. een roerdomp heeft waargenomen bij de Hitjesvijver te Heerlerheide.

Dr. Bruna houdt hierna de volgende kritische bespreking van het pas verschenen boek: „*Flora en Fauna van Nederland*”, door Dr. Bezemer en Dr. van der Wijk.

In de Bibliotheek van de Ned. Natuurhist.

Vereniging zijn reeds een aantal goede werken en werkjes verschenen, doorgaans wetenschappelijk verantwoord en tevens bruikbaar in de praktijk van de natuurliehebber. Min of meer als een bekroning volgt nu No. 9 der serie: *Flora en Fauna*, bevattende determinatietabellen van de algemeen in Nederland waargenomen planten en dieren, door Dr. A. F. H. Besemer en Prof. Dr. R. van der Wijk. Verschenen is Deel I: *Planten en Gewervelde Dieren* (G. W. Breughel, Amsterdam 1948; prijs voor niet-leden f 11.90).

Het is een flinke band, maar toch nog handzaam. De bedoeling is een algemeen werk te geven met voorlopig antwoord op de vraag: „Wat voor plant of dier is dat?” Dit zou dus op excursies of in kampen het meenemen van speciale werken vaak overbodig maken. Grote volledigheid is nagestreefd: men vindt alle afdelingen van het plantenrijk, ook die microscopisch onderzoek vereisen om soorten te bepalen. Bacteriën ontbreken echter, wat te begrijpen is.

Het is zeker een uitgave met verdiensten, maar aan zo iets zijn ook gevaren verbonden! Omdat volledigheid onmogelijk is, moet uit de soorten een keuze worden gedaan. Het zal dan ook kunnen gebeuren, dat men met de tabellen niet tot het doel komt. Maar soms wordt dan toch een conclusie getrokken en wel een verkeerde! Tegen zulke gevaren had men wellicht kunnen waarschuwen. Met de uitdrukkelijke raad er bij, dat een goede flora, vogelboek enz. steeds te verkiezen is boven zulk een onvolledige compilatie.

Vermeld moet verder worden, dat de Korstmossen hier „Morsen” heten. Ik bewonder de naam niet, en wijs er op dat het bedenkelijk is zonder overleg maar nieuwe namen in te voeren. Ernstiger bezwaar moet ik echter maken tegen keuze en beschrijving van soorten, die juist in Limburg vaker voorkomen. Natuurlijk kan over het maken van keuze altijd worden getwist; maar hier worden o.i. redelijke grenzen overschreden.

Zo lijkt het mij een hiaat dat onder „Orchis” niet worden genoemd de soldaatorchis en bruine orchis. Zijn die te speciaal, of misschien te bedreigd? Maar waarom dan b.v. de zeedistel wel? Men had wellicht goed gedaan, met enige Zuid-Limburgse specialisten te raadplegen. Dan had men ook van de marjolein meer gezegd

dan „op sommige plaatsen aan dijken”, gevolgd door een foute opgave der associatie! „Zeldzaam” voor vogellijm klopt ook niet. Het zinkviooltje groeit maar in een klein deel van het Geuldal. Bosrank is een echte Krijtplant; toch wordt Kr. niet genoemd. „Zandgrond en duinen” is een wel magere aanduiding voor kleine pimpernel en wondklaver...

Verder vind ik tot mijn verwondering de buizerd als zeldzame wintergast aangeduid. In de tabel der vogelgeluiden had de kleine bosduif niet mogen ontbreken. — Ziehier de aanmerkingen, die een deel van de inhoud mij in de mond gaf. Ik twijfel er niet aan, of bij goed zoeken nog niet meer te voorschijn zal komen. Natuurlijk kan zulk een werk niet in volmaakte vorm worden geboren, maar ik meen toch van een zekere slordigheid te mogen spreken.

Een volgende druk zal wel beter zijn. Maar zelfs dan blijft gelden: gebruik zo mogelijk voor hogere planten, vogels en enkele andere onderwerpen de meer uitvoerige werken, waarmee we in ons land gelukkig niet slecht bedeed zijn.

LIJST VAN INSTITUTEN, WAARMEE HET NATUURHISTORISCH GENOOTSCHAP RUILVERKEER ONDERHOUDT.

- Akademie v. Wetenschappen, Amsterdam.
- Geol. Bureau v. h. Mijng gebied, Heerlen.
- Club van Nederlandse Vogelkundigen, Kampen.
- Contactcommissie Natuur- en Landschapsbescherming, Den Haag.
- Kon. Nederl. Aardrijkskundig Genootschap, Amsterdam.
- Prov. Utrechts Genootschap voor Kunsten en Wetenschappen, Utrecht.
- Zeeuws Genootschap van Wetenschappen, Middelburg.
- Rijks-Herbarium, Leiden.
- Instituut voor Toegepast Biologisch Onderzoek in de Natuur, Mariëndaal, Oosterbeek (Gld).
- Lacerta, Den Haag.
- Nederlandse Heide Maatschappij, Arnhem.
- Rijksmuseum voor Geologie en Mineralogie, Leiden.
- Rijksmuseum voor Nat. Historie, Leiden.
- Landbouw Hogeschool, Wageningen.
- Biologisch Station, Wyster (Dr.)
- Vogeltrekstation Texel, Leiden.
- Kon. Nederl. Botanische Vereniging, Leiden.
- Nederlandse Dendrologische Vereniging, Amsterdam.
- Nederlandse Dierkundige Vereniging, Den Helder.
- Ned. Entomologische Vereniging, Amsterdam O.
- Ned. Geologische Vereniging, Groenlo.
- Ned. Malacologische Vereniging, Amsterdam C.
- Nederl. Mycologische Vereniging, Wageningen.
- Vereniging tot behoud v. Natuurmonumenten, Amsterdam.
- Ned. Nat. Hist. Vereniging, Heemstede.
- Nederl. Ornithologische Vereniging, Utrecht.
- Les Naturalistes Verviétois, Verviers.

Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen,
Brussel.
Société Royale de Botanique de Belgique, Bruxelles.
Société Entomologique de Belgique, Bruxelles.
Société belge de Géologie, de Paléontologie et d'Hydro-
logie, Bruxelles.
Société Royale Zoologique de Belgique, Bruxelles.
Institut de Morphologie végétal, Liège.
Union des Entomologistes belges, Linkebeek lez Bruxelles.
Natuurwetenschappelijk Genootschap „Dodonea”, Gent.
Natuurwetenschappelijk Tijdschrift, Gent.
Institut Botanique de l'Université de Liège, Liège.
Inst. Géologique de l'Université de Louvain, Louvain.
Les Naturalistes belges, Bruxelles.
Museo Argentino de Ciencias Naturales „Bernardino
Rivadavia”, Buenos Aires.
l'Acfas, Montreal.
American Museum of Natural History, New York.
New York State College of Agriculture, Ithaca.
Academy of Natural Sciences, Philadelphia.
Reading Public Museum and Art Gallery, Reading.
Museu Nacional do Rio de Janeiro, Rio de Janeiro.
„Rodriguésia”, Jardim Botânico-Gavea, Rio de Janeiro.
Smithsonian Institution, Washington.
Serviço Florestal, Jardim Botânico, Rio de Janeiro.
Instituto Biológico de defesa agrícola et animal, Sao Paulo.
Departamento de Documentação da Fundação Getúlio
Vargas, Rio de Janeiro.
Kon. Natuurkundige Vereniging, Batavia.
Divisions of Plant Industry and Economic Entomology,
Canberry City.
British Museum (Natural History), London.
Commonwealth Institute of Entomology, London.
Societas pro Fauna et Flora Fennica, Helsingfors.
Suomen Hyönteistieteellinen Seura, Suomi.
Laboratorio di Entomologia Agraria, Portici.
The Polish Museum of Zoology, Warsaw.
Institute of Natural Sciences, M. Gorky University of
Molotov, Zaimka.
Universitets-Bibliotek, Lund.
Entomologiska Föreningen, Stockholm.
Kungl. Lantbrukshögskolan, Upsala.
Royal University Library, Upsala.
Naturhistorisches Museum, Wien.
Zoologische-Botanische Gesellschaft, Wien.
Les Naturalistes Parisiens, Paris.
Institutum et Museum Zoologicum Universitatis
Atheniensis, Athene.
Nasionale Museum, Bloemfontein.
Publikačni komise prirodovědecké fakulty University
Karlovy, Praha.
Zemské Museum, Brno 1.
Senckenbergische Naturforschende Gesellschaft,
Frankfurt a. M.
Oberhessische Gesellschaft für Natur- und Heilkunde,
Giessen.
Naturhistorische Verein der Rheinlande und Westfalen,
Bonn.

VOGELWAARNEMINGEN IN 1946—1948

door K. STEVENS

De IJsvogel, *Alcedo ispida L.* werd door mij op verscheidene voor hem in aanmerking ko-

mende terreinen het gehele jaar door meermalen geobserveerd.

'n Aardige waarneming deed ik op 3 Jan. '46. Boven de drempel van het afwateringskanaal in het Bosscherveld stond er een te „bidden”. Op een gegeven ogenblik schoot hij omlaag, lag enkele seconden met uitgespreide vleugels op 't water en vloog daarna op met 'n klein visje in z'n snavel.

Op de Walengreend te Oost-Eysden, 'n terrein, dat voor ornithologische waarnemingen buitengewoon gunstig schijnt te zijn, zag ik 13 Maart 'n wouw, *Milvus milvus (L.)*, ook wel Rode wouw genoemd. Op 'n hoogte van ongeveer 20 m kwam de vogel aanzweven. De sterk gevorkte staart en de lichte polsvlekken onder de vleugels waren duidelijk zichtbaar. Na enig rondkruisen ging hij zitten op de onderste tak van een populier. Kort daarna hervatte hij zijn sierlijke zweefvlucht boven de akkers en weilanden en streek dan neer in 'n appelboom, vrij dicht bij de plaats waar ik stond. Hij begon wat in z'n veren te pikken en spreidde de staart breed uit, waarbij de prachtig roestbruine stuit en staartveren mooi waar te nemen waren. 'n Paar eksters en later ook 'n kraai kwamen vlak bij hem zitten, maakten wat kabaal, maar de wouw nam er geen notitie van; hij ging onverstoord verder toiletmaken. Daar scheen nogal zorg aan besteed te worden, want het duurde een hele poos, eer hij z'n zitplaats verliet. Dan kringde hij wat omhoog en na een lange glijvlucht in Zuidelijke richting streek hij op grote afstand weer neer in een boom.

De Roodkopklauwier, *Lanius senator L.* was op 26-IV-'46 op 't Broek van Borgharen weer-gekeerd, maar het duurde tot 12 Juni voor ik z'n nest vond. Het zat in een populier, waarvan de top 'n paar jaar geleden door 't inslaan van een granaat was afgebroken. De zes jongen werden op 15 Juni door Broeder Agatho geringd. De oude vogels toonden zich daarbij zeer verontrust, kekkerden luid en vlogen telkens tot dicht bij 't nest, één ervan ging zelfs in de nestboom zitten.

Later op deze dag vonden we nog een tweede nest op hetzelfde terrein. De vijf jongen werden op 19 Juni geringd. Hier waren de oude vogels veel minder aggressief.

Terwijl het eerste nest wel 15 m hoog stond en van de begane grond niet zichtbaar was, bevond het tweede zich slechts op 'n hoogte

van ongeveer 6 m en was zelfs van enige afstand al te zien. Beide nesten stonden, evenals dat van 1945, vlak langs de stam, tussen enkele overjarige takken naar de Zuidzijde.

De eerste dagen van Juli vlogen de jongen uit.

Beide families vertoefden steeds in de omgeving van de nestboom en kwamen niet in elkaars nabijheid.

Het lijkt me toe, dat bij de jonge Roodkopklauwieren de lichte schoudervlek al vrij duidelijk te zien is, vooral in de vlucht. Hierdoor zou men ze van jonge Grauwe klauwieren kunnen onderscheiden.

Aan de voet der nestbomen en eveneens onder takken en draden, waar de vogels regelmatig zaten, heb ik herhaaldelijk kleine ovaalvormige braakballetjes van chitineschildjes gevonden.

Tot 4 Augustus waren de jonge en oude vogels nog alle op het terrein aanwezig, alleen 'n oud mannetje bleef tot 22 Augustus.

Ik wil hieraan nog toevoegen, dat ik op 23 Juni in België, tussen Rekem en Neerhaeren langs de grote weg naar Maeseyck, al uitgevlogen Roodkopklauwieren waarnam.

Nu nog enige phaenologische gegevens uit 1946:

- 13 Maart. Op de Walengreend zingt 'n boompeper.
- 20 Maart. Ongeveer 'n dozijn rietgorzen op en langs de stenen bij de plassen op hetzelfde terrein.
- 3 April. Gele kwikstaart eveneens daar aanwezig.
- 10 April. Gekraagde roodstaart ♂ bij 't bos van Borgharen.
- 13 April. Twee groenpootruiters op 't Ijsbaan-terrein bij Heugem.
- 21 April. Grauwe vliegenvanger te Maastricht.
- 21 Mei. Vanaf deze datum de draaihals geregeld waargenomen bij 't bos van Borgharen.
- 10 November. 'n Vlucht van 30 à 40 barm-sijsjes in 't Bosscherveld.
- 13, 20, 24 en 27 November. Tafeleend op de Maas bij de stuw te Borgharen.

In 1946 zag ik slechts tweemaal een Bonte kraai en wel op 31 Maart bij het Ijsbaan-terrein onder Heugem en op 16 October te Itteren langs het Juliana-kanaal.

In 1947 verscheen de eerste roodkop klauwier op de oude nestplaats op 25 April. Later in het seizoen bleken er drie paren te broeden. Tot einde Augustus waren nog vogels aanwezig.

Dit jaar 1948, keerde de eerste vogel op 23 April reeds op hetzelfde terrein terug en geleidelijk verschenen er meer. Tot mijn genoegen kan ik mededelen, dat er dit seizoen vier paren nestelen.

Er is dit laatste jaar in de stand der nesten een opmerkelijke verandering gekomen. Stonden deze, met één enkele uitzondering tot 1948 tegen de stam der populieren, tussen overjaarse takken, dit jaar was dit onmogelijk, doordat in de afgelopen winter al die stamscheuten weggesnoeid werden. De nesten staan nu op een tak op enige afstand van de stam. Geen van de nesten, ook niet die van andere jaren, vertoont 'n spoor van wat men „versieringen” pleegt te nemen. Zij bestaan vooral uit dorre plantendelen; grashalmen, die misschien toen zij verwerkt werden, nog wel enigszins groen waren, verder enkele veren, zaadpluis van populieren en soms 'n beetje wol.

Bij verschillende auteurs kan men dienaangaande interessante, men zou haast zeggen, romantische mededelingen lezen.

Brehm schrijft: „Rey fand die Nester in Portugal immer mit grünen und meist mit blühenden Pflanzen, besonders am oberen Rande verziert, so dasz manche einem Blumenkranze glichen”.

Maar ook Nederlandse schrijvers doen dergelijke mededelingen, al zijn die dan soberder.

Dr. Buekers schrijft in „Onze Vogels: „Gaarne werken zij er welriekende thijm doorheen”.

En Prof. Dr. van Oort in „De Vogels van Nederland” spreekt van „groene veelal welriekende stengels en takjes met blad en bloem...”.

Deze belangwekkende mededelingen lijken in sommige onderdelen wel wat op elkaar.

Geen wonder dat ik bij het lezen daarvan onwillekeurig moest denken aan 'n artikel van Dr. Sunier in „De Levende Natuur” No. 6-7, 1947, getiteld: „Van een bloemtapijt en een zwever, die zich stilletjes vasthield”. Hij schrijft daarin: „Wat men in boeken en vooral in dikke boeken kan lezen, is weer veel uit andere boeken overgeschreven. Zo kan een eens neergeschreven onjuistheid een taai leven hebben”.

Stichting
HET
LIMBURGSCHE
LANDSCHAP

Natuur en Landschap zijn steeds onafscheidelijk verbonden en beider belangen gaan altijd samen. Door bescherming van het landschap wordt ook de planten- en dierenwereld in bescherming genomen. Steunt daarom de Stichting „Het Limburgsche Landschap” in haar streven en geeft U op als contribuant aan het Secretariaat:

BRUSSELSCHESTRAAT 36 MAASTRICHT

Epen

ZUID-LIMBURG

Prachtig Natuurschoon
Rijke flora en fauna
Ideaal wandeloord

PENSION PEERBOOM

TELEFOON K 4455 No. 290

EENVOUDIG
KEURIG
DEGELIJK

HOTEL

**Ons
Krijtland**

EPEN

H. J. J. BESSEMS

TELEFOON K 4455 No. 213

gelegen nabij Onderste en Bovenste Bosch, op het vuursteeneluvium van Eperheide, biedt den toerist te midden van een weelderige natuur een goed verzorgden disch en een prettige bediening.

CHAMPIGNON
KWEKERIJ

„ZONNEBERG”

BRUSSELSCHESTRAAT 148
TELEFOON No. 5036
MAASTRICHT

Iederen dag verse champignons
uit den St. Pietersberg

MYCOLOGISCH LABORATORIUM VOOR
CHAMPIGNONBROED

Bezoekers aan
MAASTRICHT

Neemt Uw intrek in

HOTEL
Beaumont

STATIONSTRAAT
TELEFOON K 4400 3385
MAASTRICHT ●

Mathieu

Schwiebert

Goeman Borgesiusplantsoen

14

MAASTRICHT

VERHOOGT UW
LEVENSVREUGDE
DOOR

Smaakvolle

bekleding en stoffering.

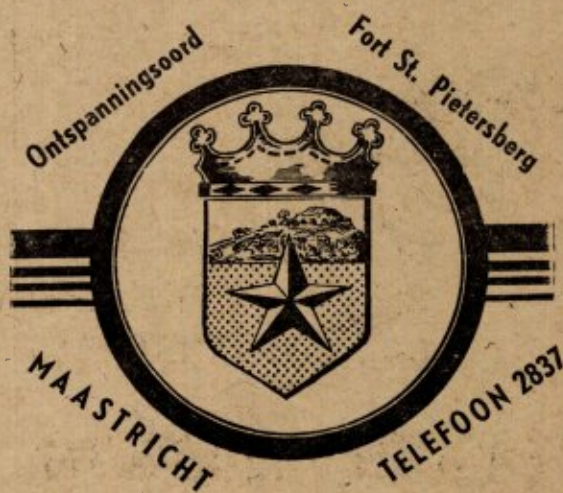
MAASTRICHT

DE HISTORISCHE STAD, RIJK AAN
MONUMENTEN, UITGANGSPUNT VOOR
TOERISTISCHE WANDELINGEN IN
HET LIMBURGSCH HEUVELLAND EN
NAAR DE BEFAAMDE GROTTEN VAN
DEN ST. PIETERSBERG.

VERWACHT U!

INLICHTINGEN:

INFORMATIEBUREAU V.V.V.
MAASTRICHTSCHE BRUGSTRAAT 7
TELEFOON K 4400. No. 2814.

OP DEN NOORDPUNT VAN DEN ST. PIETERSBERG
IN DE ONMIDDELLIJKE NABIJHEID VAN
MAASTRICHT GELEGEN.

RIANTE VERGEZICHTEN OVER DE STAD,
DE MAAS EN DE JEKERVALLEI.

EXPL. F. A. RUTTEN